

האליהור

עלון לשבת קודש

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: דיני ממונות (לד)

א' תמוז תשפ"א 1378 (שנה כו')

ההפטרה: "ויאמר שמואל" (שמואל א, יא)

פרשת קורח

"ויקח קורח" (טז, א)

היתר עיסקא
מציל מהרבה
איסורי ריבית
להשיג בטל:
08-8644452

עצור!
החתמת כבר
על "היתר
עיסקא"?

(מדרש תנחומא)

קרח שפיקח ועשיר היה, מה ראה להכניס עצמו למחלוקת זו?
כיון שנתקנא שמינו את אליצפן שהיה קטן ממנו לנשיאות ולא אותו.
יהודי אחד שהיה מסוכסך עם בני עירו נכנס לרבי שמואל מליובאוויטש והתלונן
באזניו כי חבריו בבית הכנסת אינם נזהרים בכבודו ואמר: "הם דורכים עליי".

השיב לו הרבי: "מי ביקש ממך להתפשט בכל בית הכנסת, שבכל מקום שדורכים – דורכים עליך..."
אימרה זו מקפלת בתוכה את הסיבה העיקרית למחלוקות ויריבויות שיש בין אנשים. העוצמה שבממון
המביאה את האדם לגאווה והתנשאות על הזולת בבחינת: "בעל המאה הוא בעל הדיעה", אינה מותרת
מקום לזולת ומביאה אותו למצב בו הוא "חייב" למצוא מגרעות בשני כדי להבליט את עליונותו עליו.

"רב לכם בני לוי.. המעט מכם כי הבדיל אלוך ישראל אתכם מעדת ישראל"

להקריב אתכם אליו" (טז, א-ב)

פעם אחת בסיום שיעורו הקבוע בישיבה פנה הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל לתלמידי הישיבה ואמר:
"דעו לכם, שאתם לומדי התורה בלי שום עיסוקים אחרים, הנכם מזכי הרבים היותר גדולים בכלל ישראל,
עליכם העולם עומד, אתם הנותנים את הביטחון לכלל ישראל והנכם במדרגה גבוהה בעם ישראל".
וזה שאמר משה רבינו לבני קורח: "רב לכם בני לוי"-אתם בני לוי מעלתכם גדולה יותר מכל שאר ישראל
"כי הבדיל ה' אלוך ישראל אתכם מעדת ישראל להקריב אליו", אם כן מדוע אינכם מעריכים את עצמכם,
ומדוע זה "מעט מכם"? הינכם ממעטים בעיני עצמכם את גודל מעלתכם, "ובקשתם גם כהונה? כלומר
מחפשים אתם עוד מישרות וכיבודים, הרי עבודת ה' שניתנה לכם גדולה ומרוממת היא מכל התפקידים
והעסקנויות שבעולם אפילו יותר מהכהנים שהרי כתר התורה עולה על כולם. וסיים רבי יחזקאל אברמסקי
באומרו: "הנני מבקש מכם שלא תשכחו ולא תסיחו דעת מכם". (תורת הפרשה)

"בארצם לא תנחלו" (יז, כ)

בספר החינוך (מצוה תקה) מצינו טעם מאלף, מדוע הורה הקב"ה ששבת לוי, משרתי ה' לא ינחלו בכיבוש
הארץ ולא ישלו חלק בבזיה?
משרשי המצווה: "לפי שהם משרתי השם, לא נאה להם להשתמש בכלים החטופים, ממה ששללו מאויביהם
בהיכנסם לארץ. ולא יבוא בית השם רק דבר הבא בדרך שלום, יושר ואמונה, ולא דבר שידאגו ויצטערו
עליו בני אדם שגלוקה מהם".

אם רוצים – זה אפשרי!

מעשה שהיה

שמי שמעון, אני מטבעי אדם מלא מרץ. בגיל הבחרות ניתבתי אותו ללימוד
תורה וכך גם 10 שנים אחרי החתונה, אך שהמשפחה התרחבה והיינו זקוקים לפרנסה,

ע"פ "אור החיים" תל אביב * לא לעיין בזמן התפילה * שקיעה 7:48-7:50 * סוף זמן ק"ש 8:23-8:24

יציאת ש"ר ת: 9:15

יציאת שבת: 8:19

כניסת שבת: 7:28

החלטתי לפתוח חנות לחומרי בנין, החנות דרשה השקעה רבה מאוד.

התייעצתי רבות לפני שפתחתי ובסוף החלטתי לקחת שותף לעסק אך יותר בצד הכספי.

בסוף נבחר המשקיע הפוטנציאלי, דודי, שהיה אדם אמיד ורציני והחליט לממן את העסק ובתמורה לקבל רווחים מלאים. חלקו בחנות היה קטן, הוא לקח רק את קטע המנהל והמייצע.

החנות התחילה לצבור רווחים, היתה זו החנות הראשונה בעיר החדרית שהיתה אמורה לחסוך לקבלנים להתרוצץ מחוץ לעיר, החנות כיסתה את עצמה תוך שנה וחצי.

הרווחים החלו לזרום בקצב שלא מבייש נגיד ואז התחלתי להצטער ואמרתי לעצמי: שמעון, היית יכול להרוויח פי שניים מכל מה שאתה מרוויח אם היית לוקח הלוואה, עכשיו אתה חייב להתחלק ברווחים עם אדם שלא נוקף אצבע בחנות.

10 שנים חלפו, החנות גדלה ועימה מעגל הלקוחות, הדוד סמך עלי והפסיק להתעניין בחנות, הוא רק קיבל בכל חודש את הרווחים.

בתוקף היותי מנהל יכולתי ללמוד במשך הבוקר ולהגיע רק משעות הצהריים לעבודה.

הייתי מסודר מבחינה כלכלית ואף מעבר לכך, אך רציתי להיות עשיר.

שכחתי לדודי את ימי חסדיו וככל שעבר הזמן התחלתי לרטון:

"אני עובד בחנות, עמל יגע ומתווכח עם ספקים, מוזיל מחירים, מנהל פגישות עם חברות ענק והדוד יושב בבית וסופר את הכסף שהוא מקבל".

רציתי שהדוד יעזוב את העסק, לכן קבעתי עימו יום אחד פגישה כדי לשוחח עימו בנושא.

הדוד סיפר שהעסקים כבר לא כמו פעם, הם קצת כושלים, שאלתי אותו אם הוא מעוניין למכור לי את החלק שלו בחנות, אך הוא סירב, הוא כעס עלי וראה בי גנב שבא לגנוב ממנו את מעט הכסף שיש לו, הסברתי שאני רוצה לשלם אך הוא לא רצה לשמוע וציווה עלי לעזוב את ביתו. יצאתי מביתו כעוס ומתוסכל, פחדתי לספר לאימי את תוצאות הפגישה, בני דודי התקשרו אלי ודיברו איתי במילים קשות.

דיברנו על בית דין, גישור, רבנים... אימי ביקשה שלא לערב אותה בכל הסיפור היות והדוד הוא אחיה. רגע לפני שפנינו לרבנים הגיע הדבר לאוזני סבתי שהתגוררה בבית אבות.

היא הזדעזעה מן הידיעה וביקשה מאיתנו להגיע אליה בדחיפות.

גילה נשק לגיל 95 וכשהיתה מבקשת משהו היו ממהרים להיענות לה. הדוד היה בנה, הוא הגיע מוקף בבניו, התיישבנו לידה היא דיברה חלש היינו צריכים להתאמץ כדי להקשיב לה.

"אני רוצה לספר את סיפור ארוסי, חשוב לי שתדעו איך הם התרחשו: התארסתי בגיל 12, אבא שלי היה עשיר העיירה, קראו לו ר' לייב, ובעיירה הסמוכה היה עשיר נוסף ר' נחום שמו.

אבי ור' נחום נהגו לעשות עסקאות יחדיו ועשו חיל בעסקיהם. באחת העסקאות התפרדה החבילה המשותפת והיפה, הם החלו להתקוטט על סכום כסף שהרוויחו, כל אחד טען: "שלי

הוא". המריבה התפשטה בין שתי העיירות, אנשים צידדו בעד ונגד, המהומה הלכה ורבחה, הם החלו לשאת ולתת עם עורכי דין גויים, ואז, כשבוע לפני המשפט הגיע הרבי מספינקא וצוק"ל

לעיירה. ר' לייב, נגיד העיירה שהיה מחסידיו אירח את הצדיק בביתו ומכל עבר נהרו יהודים. הרבי הסתכל סביבו בשעה שכל היהודים סבבו אותו ושאל: "איפה ר' נחום?" הסבירו לו שר'

נחום לא יכול להגיע מכיוון שהרב נמצא אצל ר' לייב.

הרבי שלח שליח וביקש מר' נחום להופיע מיד, ר' נחום לא יכל לסרב והופיע מיד, ואז, כששני היריבים הגדולים עמדו זה לצד זה החל הרבי לדבר בכאב על כך ששני יהודים רבים ביניהם,

וכי במריבה הם מפרנסים עורכי דין גויים ומחללים שם שמים, ועד כמה צריך להרבות באהבה ואחווה.

הדיבורים נמשכו והשניים הורידו עיניהם לקרקע מבושה, אז פנה אליהם הצדיק "למי מכם יש

בן? ר' נחום הרים יד, "ולך יש בת, נכון? הגילאים חופפים, נכון?" פנה לר' לייב, "אם כן, תארסו את הילדים יחד ואת הכסף שעליו אתם רבים תתנו לילדים וכך הכל יהיה מסודר, ומהמריבה יצמח שלום", אמר הרבי.

אני זוכרת זאת עד היום, הייתי ילדה בת 12, אימי העירה אותי ואמרה: "מזל טוב בתי, את מאורסת, קומי ובואי לארוסייך". החתונה היתה כעבור מספר שנים טובות, ומשתי משפחות יריבות הפכנו למחותנים וההדורים התיישרו, ועכשיו ילדי רבים?"

הייתה דממה בחדר. כולנו הבנו את הבקשה, עוד באותה שעה הודעתי לדוד כי ההסדר ימשיך להיות כפי שהיה, אך הדוד הסביר כי הוא מבין שאני עובד לבד ולכן יכניס את בנו לעבוד עימי כתגבורת ובכך יצדיק את המחיר שאני משלם לו.

בבת אחת הסתדרו העניינים, אם רוצים – אז הכל הופך להיות אפשרי! (מרוה לצמא)

הלכות גניבה גזילה [לד]

פינת ההלכה

גזל בריבית [ני] "היתר עיסקא" [ב]

א. התורה אסרה להלוות וללוות בריבית (ש"ע י"ד סי' קס"א) בין שההלוואה בכסף,

באוכל או בדבר אחר (ע"פ חומש דברים כג כ, ש"ע קס, נשך כסף לג"א פ"א סי' א). יש אומרים שישור האיסור מדין גזל (נשך כסף סי' ז ע"מ סו-סט). והאיסור הוא בין שהריבית מהתורה ובין מדרבנן (קס).

ב. **הקדמה:** כיום כמעט ולא שייך לנהוג כהלכה מבלי להשתמש ב"היתר עיסקא" מפני החששות הרבים של ריבית המצויים בחיי היום יום. בחשבון בבנק, בתשלומי מים, טלפון, חשמל וגז, בקניה: באשראי, בתשלומים, בתשלום מראש על מוצרים, בקניה ושכירות דירה, בקנסות מצטברות, בפודה צ'ק בפחות משווי אצל "פורט צ'קים" וכן במוכר שטר חוב פחות משווי (כשאיין הקונה מקבל אחריות לשטר/צ'ק), בתשלום מוקדם לבעל מקצוע על עבודתו, בגמחי"ם המשאילים חפצים ללא תשלום וגובים דמי ערבון ורוצים להשתמש בהם עד להשבת החפץ, הלוואות בין שכנים על מוצרים מתכלים, בביטוחי חיים וכו'. על כן מומלץ לכל אחד לחתום על "היתר עיסקא" המצורף ולקרוא בתשומת לב את ההלכות המתייחסות ל"היתר עיסקא" זה (ס' רבית ברית פנחס פ"כ, ק. ילקו"י י"ד סי' קנט).

ג. "היתר עיסקא" – הינו דרך ללוות כסף ולהחזיר יותר ממה שלווה בלי שהתוספת הזו תחשב לריבית, ע"י שהמלווה נותן ללווה כסף להשקיע בעסקים והלווה מתחייב לעשות עסקים טובים ורווחים בכסף זה, ומסכמים ביניהם, שאחוזי הרווח מעסק זה הם כך וכך וא"כ יפסיד הלווה (=הלווה), ואותם ישלם למלווה בנוסף לקרן שהושקעה על ידו אלא אם כן יוכיח הלווה כמה הרוויח או הפסיד מהעיסקה שזה דבר קשה להוכיח עם שבועה וכו' (עין רבית לאור ההלכה פ"כ סי' א-ג). מפורט באריכות בשטר "היתר עיסקא" שמצורף לעלון].

ד. כדי שנוכל לסמוך על ה"היתר עיסקא" שיציל אותנו מאיסורי הרבית הרבים עלינו לבצע את הפעולות הבאות:

☒ לקרוא ולהבין איך פועל "ההיתר עיסקא".

☒ לחתום באופן חד פעמי [הוא ואשתו או בעסק הוא ושותפו] על נוסח "היתר עיסקא" ולתלות על קיר הבית/העסק במקום בולט [כדי שיוכל לראותו ויזכור שזה מחייב אותו בכל עיסקה הנערכת].

☒ **לכתחילה** יקפיד להוסיף בכל הסכם חשבונית של הקניה, שכירות, תיווך, הלוואת כסף, מוצרים וכל שאר התחייבויות שיש להן השלכה ממונית שההסכם כפוף ל"היתר עיסקא" התלוי בביתו או בחנותו ויסביר לצד שכנגד את דרך פעולת ה"היתר עיסקא".

ובדיעבד שלא כתב כן ה"היתר עיסקא" בכל זאת תופס (ס' רבית – ברית פנחס פ"כ כסופו, רבית לאור ההלכה ע"מ קסג – קסג). אך אם מדובר בהלוואה גמורה בריבית **חייבים** לציין את ענין היתר עיסקא. (רבית לאור ההלכה קס).

ה. אם רוצה ללוות כסף **מהבנק** או להיות במינוס [אוברדרפט] על סמך ה"היתר עיסקא":

@ **לצורך עסקיו כדי להרוויח באמצעותו** - ההיתר הוא לכתחילה.

@ **כדי לפרוע חובותיו** לצורך הוצאות ביתו. קנית מוצרים לבית. לצורך הוצאות חתונת בנו וכו' - ה"היתר עיסקא" הוא בדיעבד (הליכות עולם לגר"ע יוסף ח"ח ע"מ לט, רבית לאור ההלכה פ"כ סי' מה). מ"מ

רבים מקילים בזה אפילו שלווה את הכסף כדי לפרוע חובותיו ולהוצאות ביתו וכדו' (ק. ילקו"י י"ד סי' קנט ס"ו) באופן שיש לו איזה עסק אחר שמרוויח בו [כגון: מפעל, חנות, דירה מושכרת בשכ"ד, דירת

מגורים שלו, אגרות חוב, מניות, תוכניות חסכון, קופות גמל וכדו' וכשמקבל את כסף ההלוואה יכוון להקנות חלק משאר העסקים (הנ"ל) שמניבים רווחים הקיימים אצלו כנגד הסכום שקיבל מהבנק (פרשת רבית פ"טו ס"ה, עיין ק. ילקו"י ע"ס, ס' רבית – זרית פנחס פ"כ ס"ו-ז, רבית לאור ההלכה פ"כד ס"כג, משנת רבית פ"כב ס"יח). מ"מ אם אין לו שום עסק מהנ"ל יכול לסמוך על ההיתר עיסקא בדיעבד (הליכות עולם ע"ס, רבית לאור ההלכה ס"מח, משנת רבית ע"ס, שו"ת הרש"ל לגר"י יוסף ח"א יו"ד ס' ז).

הטעם: להקל בדיעבד – מאחר ולבנק ולכל חברה בע"מ אם חתומה על היתר עיסקא דינה קל יותר מכל ההלוואה רגילה בהיתר עיסקא ולכן מקילים בה בדיעבד (הליכות עולם ע"ס, שו"ת הרש"ל ע"ס).

ו. אם רוצה ללוות כסף מחברו על סמך ה"היתר עיסקא":

@ לצורך עסקיו כדי להרוויח באמצעותו - ההיתר הוא לכתחילה.

@ כדי לפרוע חובותיו, לצורך הוצאות ביתו, לקנית מוצרים, לבית או למימון הוצאות חתונת בנו [כדו'] (גזעות עולם – שערי רבית פ"כ ס"טו, רבית לאור ההלכה פ"כד ס"כג, מלוה ה' ח"ב פ"ג ס"י) – ההיתר עיסקא

לא מועיל כל כך, מ"מ רבים מקילין ללוות בריבית בהיתר עיסקא לצורך הוצאות ביתו וחובותיו וכדו' באופן שיש לו איזה עסק אחר שמרוויח בו [כגון: מפעל, חנות, דירת מגורים שלו, אגרות חוב, מניות, תוכניות חסכון, קופת גמל וכו'] ושמקבל את כסף ההלוואה יכוון להקנות למלוה חלק משאר העסקים הנ"ל שמניבים רווחים כנגד הסכום שקיבל כהלוואה (פרשת רבית פ"טו ס"ה, גזעות עולם – שערי רבית פ"כ, ס' רבית – זרית פנחס פ"כ ס"ו-ז, רבית לאור ההלכה פ"כד ס"כג, נשך כסף פ"ח ס"י, מלוה ה' ע"ס, זרית יהודה פ"מ ס"כב).

ואם אין לו עסקים אחרים [כנ"ל] יש לו להחמיר שלא לסמוך על היתר עיסקא ללוות מחברו בריבית (רבית לאור ההלכה פ"כג ס"ג, ס' רבית זרית פנחס פ"כ ס"ט, מלוה ה' ח"ב פ"ג ס"י). אלא בשעת דחק ממש (נשך כסף פ"ח ס"י, עיין ס' רבית זרית פנחס ע"ס ה', עיין מלוה ה' פ"ג ס"י שהזכיר את המתיירים, עיין יסודות הרבית ע"מ מד).

הטעם: שדין זה שונה מהלווה מהבנק שמתירים בדיעבד, שדין הלוואה מבנק או מחברה בע"מ קל יותר מאחר ובהלוואה זו אין בעלים ואין לאיסור על מי לחול (עיין הליכות עולם ח"ה ע"מ לט-מ).

להעיר ולעודר: כאן המקום להזהיר אזהרה חמורה שלא ללוות כסף משוק האפור אפילו עם "היתר עיסקא", שזה גלגל שאי אפשר לצאת ממנו ובור בלא תחתית, דבר שמסכן את רכושו, משפחתו וחיי וסופו מי ישרנו, עדיף לא ללוות מאשר לעבור כל הגיהנום הנ"ל ועדיף שתישאר מצומצם בכסף מאשר "רווחה" שבאה מהלוואה כזו למרות שהוא "בטוח" שיחזיר את הכסף עד התאריך שהקציבו לו, שהרבה אמרו כן ולא עמדו בזה והתוצאות היו הרות אסון ....

ז. הרוצה ללוות מחברו כשההלוואה צמודה לשער הדולר, מטבע אחר או צמודה למדד וכדו' ע"פ היתר עיסקא צריך לעשות כאמור בסעיף ד וע"פ התנאים בסעיף ו (רבית לאור ההלכה פ"כד ס"כב, מה, נשך כסף פ"ב ס"יד).

ח. לגבי שימוש בכרטיס אשראי [חברות האשראי חתומים על היתר עיסקא] (רבית לאור ההלכה פ"טו ס"כב):

☑ כשקונה באמצעותו במזומן – אין בזה בעיה (ס' רבית – זרית פנחס פ"ז ס"כט).

☑ כשקונה בתשלומים והמוכר מציע את מס' התשלומים – מותר לקנות בתשלומים עם כרטיס אשראי (ע"ס ל-ז, רבית לאור ההלכה פ"טו ס"כא). [והוא שהמחיר בתשלומים אינו גבוה יותר ממחיר מזומן שאם חושש שמחיר מזומן זול יותר ישאל רק על מחיר תשלומים ולא על מחיר מזומן שאז באופן זה מותר].

☑ כשהמוכר מוכר רק במזומן והלקוח רוצה בתשלומים, והתשלומים ע"ח חברת האשראי כגון: כרטיס "קרדיט" או "מור" – הדין בזה כדין הלוואה מן הבנק (סעיף ה').

הסבר: כשקונים בתשלומים בכרטיס "קרדיט" או "מור" חברת האשראי משלמת לעסק (למוכר) במזומן את כל הסכום ואח"כ גובה מהלקוח בתשלומים (כמס' התשלומים שביקש מהמוכר) בתוספת רבית, ז"א שחברת האשראי "מלוה" ללקוח והוא מחזיר בתשלומים עם רבית ע"פ היתר עיסקא שדינו כדין הלוואת כסף מהבנק הנ"ל (רבית לאור ההלכה פ"כב, ס' רבית – זרית פנחס ס"ל).

ט. המוכר או קונה בית צריך להוסיף בחוזה קניה/מכירה שההסכם כפוף ל"היתר עיסקא" [ברית פנחס שנמצא בבית] (וזה בנוסף להיתר עיסקא הכללי שחתם כבר חד פעמי) וזאת בגלל בעיות ריבית שקיימות בחוזה כגון קנס "המתרבה", (שאם המוכר/הקונה לא ישלם חלקו בזמן ישלם קנס שהולך ומתרבה (היינו שעל כל שבוע שחולף ישלם קנס ורבית וכדו') או בעיות הצמדת מחיר הדירה לדולר או למדד המחירים וכדו', קנית דירה מקבלן בשלבי בניה מצד הקדמת תשלום וכדו' (רבית לאור ההלכה פ"ח ס"ג-ט).

מניני תפילות באשדוד בבית לב יצחק רח' ציזלינג 5 [במקלט] אזור ו' בימים א-ו ב- 7:30 בבוקר, מנחה וערבית סמוך לשקיעה, ערבית מנין שני ב- 9:30.

ניתן להשיג את שטר "היתר עיסקא" במשרדי העלון או להורידו מאתר העלון

טל': 08-8644452 אתר העלון: alonhaihud.co.il דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com